

Miesto darovaných dokumentov v ŠVK v Prešove

Akvízia knižničných dokumentov je jednou z najdôležitejších činností knižníc. Od kvalitnej akvizície sa odvíjajú výsledky požičovní, študovní, spokojnosť či nespokojnosť používateľov. Dá sa povedať, že skladba knižničného fondu formuje obraz knižnice. Najosvedčenejším, najpraktickejším, pre knižnicu najvhodnejším spôsobom dopĺňovania je kúpa – dá sa plánovať, kontrolovať, striktno dodržiavať profiláciu fondu. Dary, napriek tomu, že sú najmenej pravidelným a najmenej ovládateľným akvizičným zdrojom, hlavne v minulosti zohrávali významnú úlohu pri vzniku knižníc a rozvoji ich fondov.

Význam darov pri zakladaní knižničného fondu a profilácií knižnice.

Hlavne v prvých rokoch existencie knižnice, začiatkom 50-tych rokov 20. storočia, dary tvorili podstatnú časť akvizície. Na ich základe sa začal budovať knižničný fond.

Darované dokumenty tohto obdobia by sme mohli rozdeliť do troch základných skupín:

1. Darované pozostalosti významných osobností regiónu, ale aj z iných častí Slovenska, ktorí svoje súkromné knižnice budovali cieľavedome, výberovo, kvalitatívne na vysokej odbornej úrovni. Takáto pozostalosť je pre každú knižnicu obrovským obohatením..

Hneď v prvom roku existencie knižnica získala darom časť pozostalosti **Jána Zámorského** (posledný majiteľ kúpeľov Vyšné Ružbachy a hradu Stará Ľubovňa), ktorá obsahovala 500 zv. kníh z oblasti histórie, geografie, literatúry a.i., vydaných prevažne v 19. storočí vo francúzštine, španielčine, nemčine a maďarčine. Trochu neskôr bol fond knižnice významne posilnený darom pozostalosti **Tichého či Repčáka**.

2. Dary z inštitúcií, organizácií, spolkov kvantitatívne boli silné, no nie vždy je možno hovoriť o vysokej kvalitatívnej hodnote týchto darov. V r. 1952 bol knižnici darovaný celý fond **Maďarského gymnázia** v Prešove, čo predstavuje okolo **4600** kn. j. Boli to hlavne učebnice, ale aj monografie, krásna literatúra a časopisy prevažne v maďarčine, nemčine, francúzštine. Ďalším darom, ktorý obohatil fondy ŠVK v Prešove hlavne o pedagogickú literatúru boli dary **Pedagogického gymnázia v Prešove** a **Slovenského štátneho gymnázia v Prešove**, ktoré obsahovali vyše tisíc zv. kvalitných titulov z oblasti filozofie, pedagogiky, psychológie, literatúry, histórie a i. ako aj dary **Státní pedagogické knihovny v Prahe** (cca 200 kn.j.), **Universitní knihovny v Olomouci** (cca 900 kn.j.), **Státní vědecké knihovny v Hradci Králové** (cca 300 kn.j.).

Ústřední výbor Svazu československo-sovětského přátelství v Prahe daroval ŠVK knižný dar okolo 750 exemplárov ruských titulov rôzneho zamerania (od beletrie, cez náučnú literatúru z rôznych oblastí až po propagandistickú literatúru typu „So Sovietskym svázom za mier a socializmus“. Podobného zamerania bol aj dar **Kuľturného sojuzu Ukrajinských trudjaščich**, ktorý obsahoval takmer 6000 kn. j. Úplne odlišného zamerania bol dar **Bohosloveckej fakulty v Prešove** (Bohoslovecký seminár) ktorý obsahoval okolo 700 kníh nielen s náboženskou tematikou, ale zastúpená je tu aj filozofia, psychológia, história, literatúra... Sú to dokumenty vydané prevažne v 19. stor. v maďarskom a nemeckom jazyku. Knižný dar zo **Slovanskej knihovny v Prahe** (viac ako 500 zv.) posilnil profiláciu ŠVK na slavistiku, zvlášť na ukrajinistiku.

3. Spontánne dary jednotlivcov, to sú dary prevažne od obyvateľov Prešova, ale rozsahom sú pomerne malé a obsahovo veľmi rozmanité. Spomeniem napr. darcov Lazorík – ukrajinská literatúra, Valdman – česká literatúra, Dubaj, - rôzne, Bojarský z Lemešian – právo a mnoho iných. Tieto spontánne dary nie vždy spĺňali hlavné kritérium a to je profilácia knižnice, napriek tomu boli do fondu zaradené a sú akceptované dodnes.

Dar, ako jedna z foriem akvizície v súčasnosti.

Aj v súčasnosti knižnice využívajú túto formu akvizície, ale význam darov už nie je taký ako bol v začiatkoch budovania knižnice. Kým v minulosti boli dary základnou stavebnou jednotkou, dnes sú iba doplnkom akvizície, príjemným obohatením fondu titulmi, ku ktorým by sa knižnica vo väčšine prípadov nedostala. Pri tejto forme akvizície platia tie isté zásady dopĺňovania ako je to pri kúpe dokumentov. Prvoradá je profilácia a používateľské zázemie knižnice.

Dary v súčasnosti môžeme rozdeliť do dvoch základných skupín:

1. cielené dary, pri ktorých darca daruje svoje knihy s konkrétnym zámerom.

Sú to dary od inštitúcií, ústavov, ale aj jednotlivcov, ktorí hlavne po otvorení slovanskej študovne v r. 2005 darovali knižnici unikátne tituly zo svojich zbierok s účelom kvalitatívne aj kvantitatívne posilniť zbierky tejto študovne. Medzi takéto patria dary **Slovanskej knihovny v Prahe**, ktorá zo svojich duplicit darovala knižnici zbierku slavistík. Ďalej to bol veľký dar slavistickej literatúry z **katedry slavistiky** pri Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove.

Významnou mierou na budovaní fondu slovanskej študovne sa podieľa **Rusínska obroda**, ktorá vydáva odbornú aj umeleckú literatúru pre Rusínov na Slovensku a každý vydaný titul daruje ŠVK pre potreby slovanskej študovne. Pre fond slávistickej študovne je veľmi vzácny dar z Carpatho-Rusyn Research Centra v Pensylvánii, osobne od jeho prezidenta Paula Roberta Magocsiho, ktorý v niekoľkých dávkach daroval knižnici vyše 100 titulov z oblasti slavistiky, ukrajinistiky, rusinistiky, ale hlavne jeho publikácie o dejinách karpatských Rusínov, ktoré boli vydané v Kanade, USA prípadne v niektorých z európskych krajín.

Po otvorení slovanskej študovne v ŠVK v Prešove v r. 2006 boli knižnici darované fondy významných osobností Ukrajincov a Rusínov žijúcich na Slovensku aj v zahraničí. Spomenieme aspoň niektoré rozsahom väčšie a obsahovo veľmi významné dary : dar PhDr. Kymákovej – silne vyprofilovaný fond obsahujúci tituly z jazykovedy a dejín literatúry, dar p. Krajňákovej a PhDr. Andrija Kováča z Košíc – vyprofilované fondy ukrajiník.

2. spontánne dary, pri ktorých darca chce darovať svoj knižný fond knižnici z niekoľkých dôvodov : ukončenie štúdia – daruje študijnú literatúru, darca knižnicu získal a nemá o ňu záujem, darca budoval svoju knižnicu ale z priestorových alebo iných osobných dôvodov sa jej chce zbaviť, alebo jednoducho má pár titulov ktoré nepotrebuje a ponúka ich knižnici. Často sa stáva že darca má k darovaným dokumentom až osobný vzťah a len ťažko chápe, že pre knižnicu sú z nejakého dôvodu nezaujímavé.

Vo väčšine prípadov však ide o dary hodnotných diel, ktoré knižnici darujú jednotlivci z Prešova ale aj z iných regiónov Slovenska. Darcami sú ľudia, ktorí využívajú služby knižnice, alebo z nejakého dôvodu majú k tejto knižnici kladný vzťah. Sú aj takí, ktorí pochopili silu on-line katalógu knižnice pri šírení informácií.

Napriek tomu, že hlavným, najúčinnnejším a najcieľavedomejším spôsobom dopĺňovania je nákup, pri ktorom môžeme najdôslednejšie dodržiavať vopred stanovené zásady a kritéria výberu literatúry, aj v dnešnej dobe má svoje významné miesto dar, ktorým nie kvantitatívne, ale kvalitatívne posilnime naše fondy. Aj v dnešnej dobe, dobe rozmáhajúcich sa elektronických dokumentov existujú a budú existovať tlačené dokumenty, ktoré sa nikdy nebudú distribuovať cez obchodné firmy a knižnice sú vďačné svojim darcom zato, že tieto dokumenty môžu vlastniť vo svojich fondoch a môžu ich ponúknuť širokej používateľskej verejnosti.